

ผลจากการสังเกตพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของเด็กชนบทในจังหวัดสุรินทร์

จากการสังเกตพฤติกรรมการดูโทรทัศน์ของเด็กชนบทในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้เข้าสังเกตกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย ใน 4 หมู่บ้าน คือ ตะคร้อ หัวแรด นาโพธิ์ และ ช่างปี เสนอผลได้ดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

- ทางกายภาพ
- ทางเศรษฐกิจและสังคม
- ทางครอบครัว

2. การใช้เวลาของกลุ่มตัวอย่าง

- ในการเรียน
- ในหน้าที่ของครอบครัว
- ในเวลาส่วนตัว

การนำเสนอข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

จากการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย มีอายุตั้งแต่ 10-12 ปี เป็นเพศชาย 7 รายและเพศหญิง 13 ราย จากหมู่บ้าน ตะคร้อ 4 ราย หัวแรด 4 ราย นาโพธิ์ 4 ราย และช่างปี 4 ราย โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีเครื่องรับโทรทัศน์เป็นของตนเองมีจำนวน 14 ราย ไม่มีโทรทัศน์เป็นของตัวเองมีจำนวน 7 ราย ส่วนใหญ่อำชีพของ บิดามารดา คือ การทำนา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 32

ข้อมูลทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง (จากการสังเกตพฤติกรรม)

ข้อมูลประชากร		อายุ	เพศ	โรงเรียน	ชั้นปี	หมู่บ้าน	โทร ทัศน์	อาชีพ ครอบครัว
ชื่อ-สกุล								
สภาพ	เผ่าพันธ์	11	ชาย	บ้านตะคร้อ	ป.5	ตะคร้อ	ไม่มี	รับจ้าง
สุวรรณี	อยู่เย็น	10	หญิง	บ้านตะคร้อ	ป.4	ตะคร้อ	ไม่มี	ทำนา
สมยศ	รองมูล	10	ชาย	บ้านตะคร้อ	ป.4	ตะคร้อ	มี	ทำนา
สมชาย	วีจิตร	10	ชาย	บ้านตะคร้อ	ป.4	ตะคร้อ	มี	ทำนา
สุนิสา	บุญเหมาะ	11	หญิง	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.5	หัวแรด	มี	ทำนา
รจนา	มุกทอง	10	หญิง	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.4	หัวแรด	มี	ทำนา
สำรณ	วิเศษชา	12	ชาย	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.6	หัวแรด	มี	ทำนา
ประสพชัย	โต้งงาม	11	ชาย	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.5	หัวแรด	ไม่มี	ทำนา
เขาวรัตน์	สมานทอง	10	หญิง	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.4	นาโพธิ์	ไม่มี	ทำนา
ดวงใจ	สมานทอง	10	หญิง	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.4	นาโพธิ์	มี	ทำนา
สุพิน	สมานทอง	11	หญิง	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.5	นาโพธิ์	ไม่มี	ทำนา
สุพรรณษา	ทาสาหอม	10	หญิง	บ้านหัวแรด-นาโพธิ์	ป.4	นาโพธิ์	ไม่มี	ทำนา
รัตนา	มันฮิน	12	หญิง	บ้านช่างปี	ป.6	ช่างปี	มี	ทำนา
พรรษา	อยู่เย็น	12	ชาย	บ้านช่างปี	ป.6	ช่างปี	มี	ทำนา
วรรณิ	สหัสสิน	12	หญิง	บ้านช่างปี	ป.5	ช่างปี	มี	ทำนา
พุดนา	พรมมี	10	หญิง	บ้านช่างปี	ป.4	ช่างปี	มี	ทำนา
ณัฐริกา	แสงงาม	12	หญิง	บ้านช่างปี	ป.6	ช่างปี	มี	รับราชการ
โสภณ	วีจิตร	12	ชาย	บ้านช่างปี	ป.6	ช่างปี	มี	ทำนา
ชาวิณี	อาจหาญ	12	หญิง	บ้านช่างปี	ป.6	ช่างปี	มี	รับจ้าง
ณัฐกาญจน์	แสงงาม	11	หญิง	บ้านช่างปี	ป.5	ช่างปี	มี	ทำนา

ลักษณะทั่วไปของหมู่บ้าน

ในหมู่บ้านของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 หมู่บ้าน คือ ตะคร้อ หัวแรด นาโพธิ์ และ ช่างปี มีลักษณะทางกายภาพที่คล้ายคลึงกัน เนื่องจากตั้งอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ลักษณะของที่อยู่อาศัย โดยทั่วไปจะเป็นบ้านไม้ยกสูง มีใต้ถุนบ้านสำหรับเลี้ยงสัตว์หรือทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ต้องใช้พื้นที่ เช่น ทอผ้า นั่งสนทนา เก็บของ เป็นที่เล่นของเด็ก ๆ เป็นต้นสำหรับผู้ที่มีฐานะดี ที่อยู่อาศัยจะเป็นบ้านก่ออิฐ ปลูกติดพื้น บ้านแต่ละหลังมีบริเวณรอบบ้านสำหรับเลี้ยงสัตว์ ปลูกต้นไม้ และใช้สอย และใช้ต้นไม้ที่ปลูกไว้รอบบ้านแสดงอาณาเขตของบริเวณบ้านแทนรั้วบ้าน

สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน

ประชากรในหมู่บ้านมีอาชีพหลักคือการทำนา ค้าขาย และรับราชการ มีอาชีพเสริมคือเลี้ยงสัตว์ ทอผ้า และรับจ้าง ประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านมีฐานะทางเศรษฐกิจระดับปานกลาง และเกือบทุกบ้านจะมีโทรทัศน์เป็นของตนเอง

อีกอาชีพหนึ่งที่เป็นที่นิยมของประชากรในหมู่บ้าน โดยเฉพาะพ่อบ้านซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว คือ การไปรับจ้างทำงานในกรุงเทพมหานครในช่วงหน้าแล้ง (เมื่อเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จแล้ว) เมื่อกลับมาถึงหมู่บ้านของตนก็จะนำวัฒนธรรมเมืองเล็ก ๆ น้อย ๆ ติดมาเผยแพร่ในครอบครัวของตน เช่น เครื่องใช้ไม้สอย อุปกรณ์ตกแต่งบ้าน ค่านิยมและพฤติกรรมบางอย่าง เป็นต้น

ส่วนลักษณะทางสังคมของประชากรในหมู่บ้าน จะมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีทั้งหมู่บ้าน และให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันดี ทุกคนในหมู่บ้านมีความสำนึกในหน้าที่ที่จะต้องช่วยเหลือกัน เมื่อครอบครัวใดครอบครัวหนึ่งต้องการความช่วยเหลือ ยกตัวอย่างเช่น บ้านของเด็กชายโสภณ รั้วจิตร มีงานสะเดาะเคราะห์ต่ออายุผู้ใหญ่ในบ้าน ชาวบ้านในหมู่บ้านเมื่อรู้ข่าว ต่างก็มาช่วยเหลืองานกันทั้งหมู่บ้าน

เห็นได้ว่า สังคมชนบทยังคงมีค่านิยมในเรื่องการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชาวบ้านจะมีความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ทำให้รวมกลุ่มกันได้ง่าย และค่านิยมดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า คนในชนบทยังมีความต้องการเพื่อน ต้องการเป็นส่วนหนึ่งในสังคมที่ตนอยู่ หรือไม่ต้องการหลุดไปจากสังคมที่ตนอยู่

ลักษณะครอบครัว

ครอบครัวของหมู่บ้านดังกล่าว ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย บิดา มารดาและบุตร บางครัวเรือนอาจจะมีปู่ ย่าหรือตา ยายด้วย ขนาดของครอบครัวจะมีสมาชิกระหว่าง 5-8 คนแต่ในช่วงหน้าแล้งที่ไม่ได้ทำนา สมาชิกในครอบครัวจะลดน้อยลงในบางบ้าน เพราะเข้าไปทำงานในกรุงเทพมหานคร

การใช้เวลาของเด็กในชนบท

เวลาของเด็กชนบทในแต่ละวัน ถูกจัดสรรตามเพศ อายุ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จะเห็นได้ว่าเด็กชายและเด็กหญิงจะถูกกำหนดหน้าที่ในครอบครัวแตกต่างกัน โดยมีฐานะทางเศรษฐกิจและอายุมาเป็นตัวสนับสนุน เช่น เด็กหญิงที่อายุ 11 ปีขึ้นไปหรือที่เป็นคนโต จะมีหน้าที่ดูแลบ้านและน้อง ๆ ของตน ส่วนเด็กชายจะถูกกำหนดให้ไปเลี้ยงวัวหรือควายในทุ่ง หลังโรงเรียนเลิก ซึ่งปัจจัยทางฐานะของครอบครัวจะเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยถ้าเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีก็จะมีพี่เลี้ยงคอยดูแลงานบ้าน หรือมีคนงานทำหน้าที่ดังกล่าวแทน

อย่างไรก็ตาม สามารถจัดแบ่งการใช้เวลาของเด็กชนบทได้ดังนี้

1. การเรียน เด็ก ๆ วัย 7-14 ปี จะมีหน้าที่ในการเรียนหนังสือ แต่ละวัน ตั้งแต่เวลา 8.00 - 15.30 น. ของวันจันทร์-ศุกร์ จะเป็นเวลาเรียนถือเป็นสัดส่วนของเวลาที่มากที่สุดที่เด็กใช้ไปในแต่ละวัน เป็นเวลาที่เด็กจะได้สัมผัสประสบการณ์ทางวิชาการ และหล่อหลอมความมีระเบียบ และมีกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในสังคม

2. หน้าที่ในครอบครัว เด็กทุกคนในชนบทจะถูกกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวตั้งแต่เล็ก ๆ งานในบ้านเป็นงานที่กำหนดไว้สำหรับเด็กหญิง และงานนอกบ้าน เด็กชายจะเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น ในแต่ละวัน เด็กผู้หญิงจะต้องหุงหาอาหารเข้าก่อนไปเรียน หลังเลิกเรียนจะต้องกลับมาดูแลบ้านและทำอาหารเย็น ส่วนเด็กผู้ชายเลิกเรียน มีหน้าที่นำควายหรือวัวของตนไปกินหญ้า เป็นต้น

หน้าที่ที่น่าพิศ เป็นตัวบ่งชี้ถึงความรับผิดชอบที่แตกต่างกัน ระหว่างหญิงและชายดังกล่าว เป็นค่านิยมของชาวชนบทแต่ดั้งเดิม ที่ผู้หญิงจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ทำงานบ้านขณะที่ผู้ชายต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ผู้หญิงถูกจำกัดสิทธิที่พึงจะมี เช่น การแลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดจากบุคคลอื่น เพราะต้องทำงานอยู่กับบ้าน

ดังตัวอย่างของเด็กหญิงวรรณี สหุณิล อายุ 12 ปี อยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นพี่คนโตมีน้องสาวอีก 2 คน วรรณีจะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบงานบ้านเพียงผู้เดียว และค่อนข้างจะมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ภายในบ้าน เพราะพ่อไปทำงานในกรุงเทพฯ แม้จะคอยดูแลลูก ขณะที่วรรณีทำงานบ้านอยู่ (หลังเลิกเรียน) เธอจะเปิดโทรทัศน์ทิ้งไว้ ควบคู่ไปกับการทำงานบ้านด้วย เมื่อละครเรื่องสุดสัปดาห์ซึ่งเป็นเรื่องที่วรรณีชอบเริ่มฉาย วรรณีก็จะหยุดทำงาน วิ่งมานั่งดูอย่างตั้งใจที่หน้าโทรทัศน์ พอโฆษณาก็วิ่งไปทำงานในครัวต่อ

3. เวลาส่วนตัว แม้ว่าเด็กในชนบทจะถูกการเรียนและหน้าที่ในครอบครัวแบ่งเวลาไปมากเพียงใดก็ตาม แต่ยังมีเวลาอีกส่วนหนึ่งที่เด็กพยายามเก็บไว้หรือหามาเป็นของตัวเอง ถึงแม้จะเป็นเวลาเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเวลาในส่วนอื่น ๆ ก็ตามเวลาส่วนตัวของเด็กนี้จะเป็นเวลาที่เด็ก ได้จัดสรรด้วยตนเองว่าจะนำไปใช้ทำอะไรเท่าไร จากการสังเกตพบว่า เด็กชนบทแบ่งเวลาส่วนตัวใช้ในเรื่องการเล่นและการดูโทรทัศน์

การเล่น เด็กชนบทจะมีการเล่นที่แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. เล่นเป็นกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กเล็กทั้งชายและหญิง ที่ไม่ถูกกำหนดหน้าที่ในครอบครัวมากนัก ในขณะที่ เด็กโตจะต้องทำหน้าที่ในครอบครัว เมื่อเลิกเรียนเด็กเล็กเมื่อกลับจากโรงเรียนจะชวนเพื่อนเป็นกลุ่มเล่นกัน เกมส์ที่เล่นของแต่ละกลุ่มจะคล้ายคลึงกัน แต่กฎเกณฑ์หรือการลงโทษ จะถูกกำหนดขึ้นใหม่ตามความเห็นและความเหมาะสมของคนในกลุ่มเกมส์ที่เล่นเช่น เป่ายาง ป่าวี้ยงลูกบอลของ ปืนต้นไม้ ฯลฯ

เห็นได้ว่า การเล่นช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกัน การตั้งกฎเกณฑ์ การเป็นประชาธิปไตยการต่อรองการเข้าสังคมการเป็นผู้นำ และการเป็นผู้ตาม นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กก็มีความรู้สึกต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเช่นกัน

2. เล่นคนเดียว บางครั้งเด็กยังต้องการเวลาสำหรับตัวเองจริง ๆ ในโลกจินตนาการของตนเอง เด็กจึงแบ่งเวลาบางช่วงในการเล่นของตนเอง เช่น เด็กผู้ชายจะเล่นรถเด็กเล่น อ่านหนังสือการ์ตูน เด็กผู้หญิงจะเล่นตุ๊กตา เด็กโตก็จะอยู่ในห้องของตน เป็นต้น

การเล่นของเด็ก ทำให้เด็กได้พัฒนาความคิดของสมองอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ต้องจำกัดอยู่ในกรอบที่ผู้ใหญ่วางไว้ ความคิดที่ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบนี้ อาจพัฒนาสู่การปรับปรุงสังคมของตนในอนาคตได้

การดูโทรทัศน์ เป็นการใช้เวลาส่วนตัวของเด็กอีกแบบหนึ่ง เพราะโทรทัศน์ เป็นสื่อที่ส่งผ่านรายการต่าง ๆ ของเด็กทำให้เด็กรู้สึกได้อยู่ในโลกจินตนาการของตนเอง ได้ดูในสิ่งที่ตนเองต้องการ เด็กจะเลือกดูรายการที่ตนเองชอบ หากเด็กมีโทรทัศน์เป็นของตนเองก็จะเปลี่ยนช่อง ทหารายการที่ชอบ แต่ถ้าเด็กไม่มีโทรทัศน์ที่บ้านของตนเองก็จะเลือกดูบ้านที่เปิดดูรายการที่ตนเองชอบ ข้อมูลที่พบจากการสังเกตพฤติกรรมกการเปิดรับโทรทัศน์ ของเด็กชนบท มีดังต่อไปนี้

1. สถานที่เปิดรับโทรทัศน์ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีโทรทัศน์เป็นของตนเองตั้ง ณ สถานที่ดูโทรทัศน์ของเด็ก ก็คือที่บ้าน ส่วนรายที่ไม่มีโทรทัศน์เป็นของตนเอง จะอาศัยดูบ้านเพื่อน บ้านญาติ หรือ ตามร้านขายของชำประจำหมู่บ้านที่เป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน ในการพบปะสังสรรค์

จากการสังเกตพบว่า เด็กชนบทนิยมดูโทรทัศน์เป็นกลุ่ม แม้ว่าบ้านตนเองจะมีโทรทัศน์ก็ตามหากบ้านเพื่อนของตนมีเพื่อน ๆ คนอื่นไปดูตนเองก็จะตามไปดูด้วยซึ่งให้เห็นว่า เด็กในชนบทต้องการมีส่วนร่วมในสังคม การแสดงความคิดเห็น การยอมรับของสังคม เช่นเดียวกับผู้ใหญ่

อย่างไรก็ตาม เพศและอายุยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมกการดูโทรทัศน์ของเด็ก ในชนบทอีกด้วยพบว่าเด็กหญิงวัย 10 ปีขึ้นไป จะดูโทรทัศน์ที่บ้านตนเอง เนื่องจากต้องทำงานบ้านด้วย ส่วนเด็กชายในช่วงเล็กเรียน จะมีหน้าที่เลี้ยงวัว ควาย หรือช่วยพ่อแม่ขายของ จึงไม่ค่อยดูโทรทัศน์ช่วงนี้เท่าไรนักและเด็กที่มีอายุน้อยกว่า10ปีทั้งเด็กหญิงและเด็กชายจะเล่นมากกว่าสนใจดูโทรทัศน์จะแวะดูตามบ้านคนอื่น ๆ หากเพื่อนในกลุ่มลงมติว่าจะดูโทรทัศน์กัน

2. เวลาในการเปิดรับโทรทัศน์ จะเป็นเวลาส่วนตัวของเด็ก หลังจากทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นหน้าที่ของตนแล้ว จากการสังเกตพบว่า เด็ก ๆ ในชนบทนิยมดูโทรทัศน์ ตามวันเวลา ดังนี้

- วันจันทร์-ศุกร์ นิยมดูในช่วงเวลา 16.00 น.-18.30 น.
และ 21.00 น.-22.00 น.
- วันเสาร์-อาทิตย์ นิยมดูในช่วงเวลา 09.00 น.-11.00 น.

ในช่วงเวลา 16.00 น.-18.30 น. เป็นช่วงเวลาหลังเลิกเรียน ที่เด็ก ๆ จะมีช่วงว่างก่อนที่จะทำกิจธุระส่วนตัว เช่น อาบน้ำ ทานข้าว ทำการบ้าน เป็นต้น และยัง เป็นช่วงเวลาที่มีพ่อแม่เปิดโอกาสให้เด็กได้มีเวลาของตนเองบ้าง พ่อแม่บางรายไปทำงาน ยังไม่กลับบ้านหรือทำงานบ้านอยู่

ช่วงเวลาดังกล่าวนี้เป็นเวลาที่เด็ก ๆ ว่างเว้นจากหน้าที่ของตนเองยกเว้น เด็กโตที่ต้องช่วยงานของครอบครัว ผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ส่วนใหญ่ จึงผลิตรายการสำหรับเด็กส่งให้ออกอากาศในช่วงเวลานี้ ช่วยเสริมให้โทรทัศน์เข้ามามีบทบาทในโลกของเด็กมากขึ้น

ในช่วงเวลา 21.00 น.-22.00 น. เป็นช่วงเวลาการดูโทรทัศน์ของครอบครัวจะอยู่กันพร้อมหน้า เด็กจะมีเวลาเพียงเล็กน้อยที่จะดูโทรทัศน์ในช่วงนี้ ก่อนจะเข้านอนหากครอบครัวที่ไม่เขັมงวดมาก เด็กก็จะนำการบ้านมาทำขณะที่เปิดโทรทัศน์ไปด้วย

สังเกตได้ว่า ขณะที่ทุกคนอยู่พร้อมหน้ากันในช่วงนี้ และเปิดโทรทัศน์ดู แต่แต่ละคนจะมีกิจกรรมทำร่วมไปกับการดูโทรทัศน์ เช่น เด็ก ๆ อาจนั่งทำการบ้าน พ่ออ่านหนังสือพิมพ์ แม่สาวไหมเป็นต้น หากรายการในตอนนั้นเป็นที่สนใจของใคร คนที่สนใจก็จะหยุดทำกิจกรรมของตน และเงยหน้าขึ้นมาดู ส่วนคนที่ไม่สนใจก็จะทำกิจกรรมของตนต่อไป

เช่นครอบครัวของเด็กหญิงพูนฯ พรหมมี ขณะดูโทรทัศน์ในช่วงเวลากลางคืน ซึ่งเป็นเวลาดูโทรทัศน์ของครอบครัว มีพ่อ แม่ และพูนฯ แต่ละคนจะมีกิจกรรมของตนเองทำขณะดูโทรทัศน์ คือ แม่นั่งสาวไหมอยู่มุมห้อง รัตนา นั่งตัดเล็บอยู่หน้าจอโทรทัศน์ และพ่อนอนบนโซฟาดูโทรทัศน์ในช่วงข่าว 2 ทุ่มทุกคนจะทำกิจกรรมของตนเองไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งมีข่าวกีฬา ประเภทวอลเลย์บอล รัตนา ก็จะหยุดตัดเล็บ และเงยหน้าขึ้นมาดู

โทรทัศน์ เมื่อข่าววอลเลย์บอลจบก็จะก้มลงตัดเล็บต่อขณะที่แม่นั่งสาวไหมไปเรื่อย ๆ อย่างไม่สนใจโทรทัศน์

จากการสอบถามพบว่า เด็กจะไม่ได้ใช้เวลาในช่วง 21.00 น.-22.00 น. ดูโทรทัศน์ทุกวัน เด็กจะเลือกวันในการดูโทรทัศน์ โดยเลือกจากรายการที่ตนชอบเช่นเด็กผู้หญิงจะเลือกดูโทรทัศน์ช่วงนี้ในวันที่มีละครเรื่อง เขาวานให้หนูเป็นสาธล็บ ส่วนเด็กชายจะเลือกดูในวันที่มีละครเรื่องแก้วขนเหล็กเป็นต้น เมื่อจบก็จะรู้ว่าตนเองต้องเข้านอนได้แล้ว แต่เด็กทุกคนจะไม่ยอมพลาดดูช่วงหลังข่าว 2 ทุ่ม คือ การ์ตูนผีน้อยเพื่อนรักในช่อง 3 ตามด้วย ป๊อบอายในช่อง 7

ในช่วงเวลา 9.00 น.-11.00 น. ของวันเสาร์และวันอาทิตย์ จะเป็นช่วงรายการสำหรับเด็ก ละครจักร ๆ วงศ์ ๆ การ์ตูน เด็ก ๆ จะตื่นเข้าชั้นมาดูรายการโทรทัศน์ตามที่ตัวเองชอบ

อีกรายการหนึ่ง ซึ่งไม่ได้ถูกจัดให้ฉายในเวลานี้ แต่เด็ก ๆ จะชอบดูมาก นั่นคือละครเรื่องคุณหญิงบัวตึง ซึ่งจะออกอากาศช่วงบ่ายโมง

3. การเตรียมตัวก่อนดูโทรทัศน์ เด็ก ๆ จะมีการเตรียมตัวก่อนดูโทรทัศน์ ในช่วงของก่อนเข้านอนคือทานข้าวอาบน้ำทำการบ้าน แล้วจึงดูโทรทัศน์ส่วนในช่วงหลังเลิกเรียนเด็กส่วนใหญ่จะไม่เตรียมตัวอะไร นอกจากน่านกระเป๋านักเรียนไปเก็บก่อน จึงค่อยเปิดโทรทัศน์ดู

เหตุที่เด็ก ๆ ต้องเตรียมตัวปฏิบัติภารกิจของตนก่อนดู คาดว่าเด็กคงกลัวที่จะถูกขัดจังหวะ ในการดูโทรทัศน์ในเรื่องที่ตัวเองชอบ หากไม่ทำภารกิจของตนให้เสร็จ อาจต้องถูกบังคับให้ไปทำ ขณะที่หนึ่งกำลังสนุกได้หรือกลัวที่จะถูกห้ามไม่ให้ดูหากไม่ทำภารกิจของตนให้เสร็จ ซึ่งพ่อแม่จะนำการดูโทรทัศน์นี้มาเป็นเครื่องต่อรองให้เด็กต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตน

ส่วนในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน เมื่อเด็กกลับมาถึงบ้านรายการที่ตนเอง รอคอยก็ออกอากาศพอดี จึงทำให้ไม่มีเวลาเตรียมตัว หรือเด็กหญิงจะทำงานบ้านพร้อมกับเปิดโทรทัศน์ดู

ในเรื่องของการเตรียมตัวก่อนดูรายการที่ตนเองชอบนั้น ผู้วิจัยได้เข้าสังเกต ในช่วงที่มีการฉายหนังกลางแปลงในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นวันหยุดที่สัปดาห์ เด็ก ๆ รู้สึกตื่นเต้นมาก สังเกตได้จากการเตรียมตัว เด็กที่เป็นเพื่อนสนิทกันจะนัดแนะกันไปดูหนังกลางแปลง แต่ละรายจะอาบน้ำประแป้ง หวีผม เตรียมเสื้อขนมและเงินเมื่อรวบรวมคนในครอบครัวและเพื่อนพร้อมแล้ว ก็จะเดินทางไปสถานที่ฉายหนังกลางแปลงหาที่เหมาะสม ๆ สำหรับปูเสื่อนั่งดู

จะเห็นว่าชาวบ้านและเด็ก ๆ ยังมีค่านิยมในการร่วมกันทำกิจกรรมในหมู่บ้าน ได้พบปะสังสรรค์ในเทศกาลพิเศษ ทุกคนจะรู้สึกว่าตัวเองจะต้องเข้ามาทำกิจกรรมในครั้งนี้ด้วย โทรทัศน์จะถูกลิ้มไปชั่วขณะแม้จะเป็นรายการที่ชอบก็ตาม การร่วมทำกิจกรรมในหมู่บ้านเข้ามาแทนที่ทั้ง ๆ ที่เด็กยังไม่ทราบว่าจะหนังกลางแปลงที่ตนจะไปดูนั้นฉายเรื่องอะไร ชอบหรือไม่ชอบแต่เด็ก ๆ ก็รู้สึกว่าขอให้ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมบ้าง

หรืออีกแง่หนึ่งอาจเป็นเพราะว่า หนังกลางแปลงไม่ได้มีฉายกันบ่อยครั้ง หรือ ทุก ๆ วันเหมือนโทรทัศน์ซึ่งรูปแบบก็น่าสนใจว่าโทรทัศน์มีทั้งภาพเสียง ที่น่าสนใจกว่า ไม่ซ้ำซาก จำเจเหมือนทุก ๆ วัน ที่ต้องนั่งดูโทรทัศน์กับครอบครัว

4. จำนวนคนที่ร่วมดูโทรทัศน์ เด็กชนบทจะดูโทรทัศน์ ทั้งดูเป็นกลุ่มและดูคนเดียว สำหรับพวกที่หนึ่งดูเป็นกลุ่มนั้น จะมีจำนวนกลุ่มละ 3-8 คน ประกอบด้วย พ่อ แม่ พี่ น้อง และเพื่อน ๆ เด็กบางคนอาจนั่งดูเพียงคนเดียว เพราะต้องทำงานบ้านควบคู่กับการดูโทรทัศน์

ในการดูโทรทัศน์เป็นกลุ่มนั้น เด็กจะชอบมากกว่าดูคนเดียวเพราะเด็กได้ แสดงความคิดเห็นในเรื่องที่กำลังดูอยู่ และยังได้ร่วมทำกิจกรรมอื่น ขณะที่รายการโทรทัศน์ไม่น่าสนใจ เราอาจถือได้ว่าการดู โทรทัศน์ของเด็กเป็นกิจกรรมกลุ่มอีกกิจกรรมหนึ่ง

จากการสังเกตเด็กหญิงสารส วิเศษยา คุณละครเรื่อง "เขาวานให้หนูเป็น
สายลับ" สารส จะปรบมือดีใจเมื่อละครเริ่มฉาย น้องของสารสจึงถามว่า ปรบมือทำไม
สารสบอกว่าจะได้ดูพระเอกหล่อ ๆ แล้ว น้องของตนก็พยักหน้าเห็นด้วย เมื่อคุณละครจบ
สารสจะหันไปหาน้องสาวของตนและพูดอย่างเสียดายว่า "ว้า จบแล้ว" ส่วนเด็กชายโสภณ
รัฐจิตร และเพื่อน ๆ นั้นดูรายการสารคดีภาษาจีนมูลค่าเพิ่มในช่วงหลังข่าว 2 ทุ่ม เพื่อรอดู
การ์ตูน โสภณและเพื่อน ๆ จะดูบ้าง ไม่ดูบ้าง สักพักโสภณจึงหันไปพูดกับเพื่อน ๆ เป็น
ภาษาเขมรว่า "ดูไม่รู้เรื่อง" และหันมานั่งเล่นกับเพื่อนจนกระทั่งมีการ์ตูน

5. ตำแหน่งในการนั่งดูโทรทัศน์ การนั่งดูโทรทัศน์ของเด็กในชนบทที่เป็น
กลุ่ม หรือดูกับครอบครัวนั้น เด็กจะมีตำแหน่งในการนั่งดูที่แตกต่างกัน ตำแหน่งในการนั่ง
ดูดังกล่าว จะชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจในการใช้สื่อโทรทัศน์ โดยแบ่งออกเป็น
2 ลักษณะคือ

5.1 ระยะเวลา เด็กที่นั่งดูโทรทัศน์หากเป็นกลุ่ม จะมีตำแหน่งการนั่งที่ต่างกัน
สำหรับผู้ที่นั่งใกล้โทรทัศน์มากที่สุด จะเป็นผู้ที่มีอำนาจในการครอบครองสื่อโทรทัศน์ นั่นคือ
การมีอำนาจ ในการเปิด-ปิด หรือเปลี่ยนช่องตามความต้องการของตน สำหรับผู้ที่นั่ง
ห่างออกไป อาจจะเป็นน้องหรือพี่ หรือผู้ที่มาขออาศัยดู

เห็นได้ว่า ค่านิยมในเรื่องของความเกรงใจ มีอยู่มากในชาวชนบท เมื่อไป
ขออาศัยพึ่งพาผู้อื่นมบบางครั้งสังเกตเห็นว่า หากเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ จะมีความเกรงใจสูงมากจนกลายเป็นความไม่กล้าหากไม่คุ้นเคย
เช่น เด็กชายสภาพ เผ่าพันธ์ ซึ่งบ้านมีฐานะค่อนข้างยากจนพอรับจ้างทำนา ที่บ้านไม่มี
โทรทัศน์เป็นของตนเอง จึงไปอาศัยบ้านอื่นที่เปิดโทรทัศน์เรื่องที่ตนสนใจ หรืออาศัย
ร้านขายของชำดู สภาพจะยืนดูอยู่นอกบ้าน ไม่กล้าเข้าไปนั่งในบ้าน หากไม่ได้รับการ
เชื้อเชิญ หรือถ้ามีเพื่อน ๆ ของตนเข้าไปนั่งดูอยู่ สภาพก็จะเข้าไปด้วยแต่จะนั่งอยู่ริม ๆ
ห้อง ตามมุม หรือชอกห้องให้มีความเด่นน้อยที่สุด

5.2 ระดับการนั่ง ส่วนมากจะเห็นได้จากการนั่งดูโทรทัศน์เป็นครอบครัว ผู้ที่มีอำนาจมากกว่าคือพ่อ จะนั่งดูโทรทัศน์ในที่ ๆ สูงกว่าและสบายกว่า เช่น โซฟา เก้าอี้ หรือพื้นที่ยกสูงกว่า เด็ก ๆ จะนั่งกับพื้นตอนนี้ระยะห่างของโทรทัศน์ไม่มีความหมายเด็กอาจจะนั่งใกล้โทรทัศน์มากที่สุดแต่พ่อผู้ซึ่งมีอำนาจมากที่สุด จะเป็นผู้ออกคำสั่งว่าจะดูรายการใด

เห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างอำนาจของครอบครัว เข้ามามีบทบาทในการใช้สื่อโทรทัศน์ ผู้ใหญ่ยังคงมีบทบาทในการใช้อำนาจให้ได้มาซึ่งความพึงพอใจของตน โดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของเด็กในบางครั้ง

6. ลักษณะท่าทางการดูโทรทัศน์ปกติเด็ก ๆ จะนั่งดูโทรทัศน์ในท่าทางที่สบายที่สุดตามความถนัดและความเคยชินของตนเอง เช่น นั่งเหยียดเท้านอนดู นั่งชันเข้าหากเด็กที่เป็นเจ้าของบ้านจะนั่งในท่าที่ใช้พื้นที่มากกว่าคนอื่น ๆ เพราะรู้สึกคุ้นเคยและมีอำนาจในบ้านของตน ส่วนเด็กที่มาขออาศัย จะนั่งโดยใช้พื้นที่น้อยกว่า

ชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมการดูโทรทัศน์ เป็นกิจกรรมส่วนตัวของเด็กที่จะใช้ไปตามความพึงพอใจของตน อาจใช้เพื่อผ่อนคลายความเครียด เพื่อความบันเทิง นอกเหนือจากการใช้เพื่อความต้องการด้านสังคม

อย่างไรก็ตาม ลักษณะท่าทางในการนั่งดูโทรทัศน์ของเด็ก จะเปลี่ยนไปตามอารมณ์ของเรื่องตลกที่ดูหรือท่าทางจะแสดงออกตามอารมณ์ของเรื่อง เช่น ตลกก็จะหัวเราะ ตื่นเต้น ก็จะลุกขึ้นนั่งเกร็ง หรือแสดงอาการเขี้อพระเอกเมื่อต่อสู้กับผู้ร้ายจะมีการปรบมือ ร้องตะโกน ซึ่งในขณะนี้เรื่องราวในโทรทัศน์สามารถเข้ามามีบทบาท ในการแทรกซึมพฤติกรรมและวัฒนธรรมใหม่ให้กับเด็ก หากว่าเด็กสนใจ เด็กจะมีสมาธิในการดู เด็กจะสามารถจดจำ และนำไปใช้ได้

7. กิจกรรมที่ทำขณะดูโทรทัศน์ เด็กชนบทขณะนั่งดูโทรทัศน์จะมีกิจกรรมทำหลายอย่างจากการสังเกต แบ่งกิจกรรมที่ทำระหว่างการดูโทรทัศน์ออกเป็น 2 ประเภทคือ

7.1 กิจกรรมที่เป็นหน้าที่คือ กิจกรรมที่เด็กจะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวของตน ส่วนใหญ่เด็กหญิงที่เป็นพี่คนโต จะมีหน้าที่ทำงานบ้านในช่วงเลิกเรียน จึงเปิดโทรทัศน์ดูขณะที่ทำงานบ้าน เมื่อเรื่องไม่น่าสนใจก็จะผลจากการดูโทรทัศน์ไปทำงานบ้าน หากตอนใดที่ตนเองสนใจ ก็จะหยุดทำงานบ้านวิ่งไปดูโทรทัศน์

สังเกตเห็นว่า เด็กใช้โทรทัศน์เป็นเพื่อน หรือเป็น BACKGROUND ในการทำกิจกรรมของตนเอง เมื่อมีรายการที่น่าสนใจ โทรทัศน์จึงถูกให้ความสำคัญขึ้นอีกครั้ง

อีกกิจกรรมหนึ่งที่เป็นหน้าที่ของเด็กทุกคน และส่วนมากจะนำมาทำขณะเปิดโทรทัศน์คือ การทำการบ้าน ซึ่งจะนำมาทำในช่วงกลางคืน ขณะดูโทรทัศน์กับครอบครัว

7.2 กิจกรรมสลับกับการดูโทรทัศน์ เด็กมีความต้องการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ชอบความซ้ำซากจำเจ เมื่อเด็กไม่สนใจที่จะดูโทรทัศน์ในช่วงใดก็ตาม ของรายการที่ดูอยู่ เด็กก็จะหากิจกรรมอื่นที่ตนชอบมาแทน จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กขณะนั่งดูโทรทัศน์พบว่า เด็กจะมีกิจกรรมอื่น สลับการดูโทรทัศน์ไปด้วย เป็นการละเล่นพูดคุย แสดงความคิดเห็น การอ่านหนังสือ กินขนม ตัดเล็บเป็นต้น กิจกรรมดังกล่าวถูกนำมาใช้เมื่อรายการที่ดูอยู่ไม่น่าสนใจ ไม่น่าตื่นเต้น แม้จะเป็นเรื่องที่ชอบก็ตาม หรือในช่วงโฆษณา เช่นเด็กหญิงดวงใจ สมานทอง วัย 10 ปี คุละครเรื่องสุดสยอง เมื่อจบแล้วจะมีข่าวแทรก ซึ่งดวงใจไม่สนใจเธอจึงตะโกนบอกเพื่อน ๆ ว่ามีข่าวมาแทรกอีกแล้ว พร้อม ๆ กับลุกไปหยิบตุ๊กตามาเล่นหน้าจอโทรทัศน์ จนกระทั่งละครเรื่อง "ปานแดงเทวบุตร" ฉายก็จะเงยหน้าขึ้นดูอีก

เห็นได้ว่าสื่อมวลชนยังต้องแข่งขันกับสิ่งเร้าอื่น ๆ อีกหลายอย่างที่อาจจะตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยเฉพาะเด็กที่มีความสนใจต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ในระยะสั้น

8. ปฏิกริยาตอบสนองขณะดูโทรทัศน์ เมื่อเด็กดูโทรทัศน์ในรายการที่ตนชอบหรือไม่ชอบก็ตาม เด็กจะมีปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่ได้รับจากโทรทัศน์ และเด็กแต่ละคนจะมีปฏิกริยาตอบสนองแตกต่างกันไป แบ่งเป็น 2 ประเภทคือ

8.1 ปฏิกริยาตอบสนองเมื่อสนใจ เมื่อเด็กสนใจรายการโทรทัศน์ที่ตนดูอยู่ ก็จะเกิดสมาธิในการดูและเรื่องราวดังกล่าวจะเข้าไปสร้างอารมณ์ร่วมกับเด็ก ทำให้เด็กมีปฏิกริยาตอบสนอง โดยแสดงออกทางสีหน้า แววตา ท่าทาง ในหลาย ๆ อารมณ์ เช่น ตื่นเต้น ตลก เศร้า เห็นได้ชัดจากการดูละครโทรทัศน์หรือการ์ตูน เด็กจะมีวีรบุรุษ หรือ วีรสตรี ที่ตัวเองชอบเป็นแบบอย่าง

เช่น เด็กหญิงเด็กหญิงสำราญ วิเศษชา ขณะดูละครเรื่อง "กำลังใจ" ซึ่งเป็นเรื่องราวของคนกลุ่มหนึ่งเป็นตัวดำเนินเรื่องคอยช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับคนอื่นคนกลุ่มนี้จะมีตัวเอกซึ่งเป็นพระเอกและนางเอกและมีพระรองและนางรองคอยช่วยเหลือด้วย สำราญ จะแสดงอาการพอใจ เมื่อพระเอกและนางเอกมีความสุขและหากพระเอกหรือนางเอกมีปัญหา สีหน้าท่าทางของสำราญก็ดูเครียดตามไปด้วย

เช่นเดียวกับ เด็กชายประสพชัย โต๊ะงาม ขณะดูภาพยนตร์จีน ช่อง 3 ถึงฉากที่พระเอกต่อสู้กับตัวร้าย ประสพชัยจะทำหน้าเครียดมาก พระเอกไม่เข้าใจกับนางเอกก็จะทำหน้าเครียดอีก และยกมือเกาหัว

ส่วนการ์ตูนเรื่องนินจาฮาโตริซึ่งเด็ก ๆ ชอบมาก เมื่อถึงเวลาของการ์ตูนเรื่องนี้เลย เด็กชายที่เล่นอยู่ข้างนอกจะวิ่งเข้ามาดูเมื่อถึงตอนตลกจะหัวเราะชอบใจฮาโตริ ถือว่าเป็นวีรบุรุษของเด็ก ๆ ผู้ชายเด็กจะเชียร์วีรบุรุษของตนเองเมื่อต่อสู้กับตัวร้าย และจะเลียนแบบท่าทาง คำพูดของฮาโตริ เช่น เมื่อฮาโตริต่อสู้กับตัวร้ายขณะเด็กก็จะปรบมือดีใจเมื่อนินจาฮาโตริจบ เด็กเดินกลับบ้านก็จะนำคำพูดและท่าทางของฮาโตริมาเลียนแบบจะร้องว่า "นิน... ๆ... ๆ..." แล้วบ๊ีบหน้าตามฮาโตริ

ปฏิกริยาที่น่าสนใจอีกแบบคือปฏิกริยาจากการดูหนังผี จากการสังเกตปฏิกริยาของเด็กขณะดูหนังกลางแปลงเรื่อง "ทาสาทผีปอบ" ซึ่งเป็นหนังผีค่อนข้างตลก และมีฉากที่ต้องลุ้น หรือหวาดเสียวหลายฉาก อาการของเด็กที่ดูก็จะแสดงออกมาตามอารมณ์ดังกล่าว เช่น เด็กหญิงสุพรรณ ทาสาทอม ขณะที่อยู่ เมื่อถึงช่วงหวาดเสียว สุพรรณจะยกมือปิดหน้า แล้วหวัดร้องเล็กน้อย ทำกริยาถึงกลัวถึงกลัวหากหวาดเสียวมาก จะอ้าปากค้างปิดตา เอาหัวซุกกับไหล่เพื่อน เพื่อหาแนวร่วม

บางครั้งค่านิยมต่าง ๆ จะถูกนำมาใช้ในปฏิกริยาตอบสนองในการดูโทรทัศน์ของเด็ก เช่น เด็กดูโทรทัศน์ถึงเวลา 18.00 น. จะมีเพลงชาติแสดงเวลา พอเพลงชาติขึ้น เด็กจะชวนกันลุกขึ้นยืนตรงเคารพธงชาติ และร้องเพลงชาติตาม เหมือนปฏิบัติทุกเช้าที่โรงเรียน

สำหรับรายการเด็ก ที่มีช่วงเวลาของการตอบคำถาม เด็กๆ จะชอบมาก หากเป็นคำถามที่เด็กตอบได้ ก็จะแข่งกันตอบกับเพื่อน หากตอบถูกก็จะปรบมือให้กับตัวเอง

ปฏิกริยาอีกแบบหนึ่งที่น่าสนใจ แต่ไม่เป็นที่ปรารถนาของผู้ใหญ่ นั่นคือ ความไม่เต็มใจทำสิ่งที่พ่อแม่ใช้ ขณะดูรายการโทรทัศน์ที่ตนเองชอบ เช่น เด็กกำลังเพลิดเพลินกับการดูโทรทัศน์ เมื่อถูกผู้ใหญ่ใช้ให้ไปซื้อของ ก็กลับอึดอัดไม่ยอมไป ต่อรองไปในช่วงโฆษณาหรือให้ผู้อื่นไปแทน

เห็นได้ว่า เด็กก็มีลักษณะเหมือนผู้ใหญ่ ขณะที่สมาธิหรือสนใจสิ่งใด ก็ไม่ต้องการถูกขัดจังหวะ แต่เด็กเป็นผู้ที่มีอำนาจน้อยที่สุดในครอบครัว ค่านิยมของโครงสร้างทางอำนาจ ทำให้ผู้ใหญ่ใช้สิทธินี้ ขัดจังหวะความต้องการของเด็ก แต่เด็กเองก็เรื้อนรู้ที่จะสร้างการต่อรองเชิงอำนาจกับผู้ใหญ่ ซึ่งผู้ใหญ่ก็จะสรุปความว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อเด็ก ทำให้เด็กติด ไม่เชื่อฟัง หรือก้าวร้าว เป็นต้น

8.2 ปฏิบัติการตอบสนองเมื่อไม่สนใจ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า เด็กดชอบ การเปลี่ยนแปลงและไม่ชอบสิ่งที่ซ้ำซากจำเจ เมื่อรายการโทรทัศน์ไม่น่าสนใจเท่าที่ควร เด็กก็จะสนใจสิ่งเร้าอื่นๆ แทนนั้นคือ กิจกรรมอื่นๆ ที่เด็กนำมาสลับกับการดูโทรทัศน์ เช่น การอ่านหนังสือ เล่น คูซ หรือผลจากโทรทัศน์ ออกไปเล่นข้างนอก หากเด็กที่มีอำนาจใน

สื่อโทรทัศน์ คือเป็นเจ้าของโทรทัศน์ ก็จะเปลี่ยนแปลงเลือกรายการที่ตนเองสนใจ เช่น กรณีที่เด็กหญิงรัตนา มั่นฮิน นั่งดูละครเรื่อง "สุดสัคร" กับน้อง เมื่อมีเพื่อนเข้ามานั่งดูด้วย ก็จะย้ายตัวเองลงมานั่งกับเพื่อน ๆ ที่พื้น ขณะดูก็อ่านหนังสือการ์ตูนไปด้วย และจะเงยหน้าดูโทรทัศน์เมื่อเรื่องน่าสนใจ หรือเมื่อเพื่อนเรียกให้ดู เพื่อนอีกคนพยายามจะแย่งหนังสือมาอ่านบ้าง รัตนาก็จะต่อว่าเพื่อน น้องของรัตนาเห็นว่าไม่มีใครสนใจรายการนี้แล้ว จึงลุกไปเปลี่ยนช่องเป็นละครเรื่อง "สายฟ้าสลัดัน" รัตนาและเพื่อนจึงหยุดแย่งหนังสือ และหันมาดูเรื่องสายฟ้าสลัดัน ซึ่งรัตนาก็เลิกอ่านหนังสือ กลับตั้งใจดูโทรทัศน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ตนเองสนใจ

เห็นได้ว่า เด็กนั้นไม่ได้ถูกขัดเสียดให้ดูรายการโทรทัศน์ แต่เด็กมีสิทธิ์ที่จะเลือกรับสิ่งที่ตัวเองต้องการ และปิดรับรายการที่ไม่ต้องการ แม้ว่าจะต้องนั่งอยู่หน้าจอโทรทัศน์ ที่มีรายการอื่นไม่พึงปรารถนา เด็กก็จะหากิจกรรมอื่นที่น่าสนใจกว่าทำหน้าจอตีโทรทัศน์นั้น

จากการสังเกต ผู้วิจัยได้พบว่า ในการดูโทรทัศน์ของเด็กชนบท มีการผ่านกระบวนการทางความคิด และการถ่ายทอดค่านิยม เช่นการวิจารณ์รายการโทรทัศน์ที่ดูอยู่ในหมู่เพื่อน ๆ การแสดงความคิดเห็น ในเรื่องของการแต่งกายของตัวละคร การต่อสู้ด้วยอาวุธ เครื่องประดับของตัวละคร ฯลฯ โทรทัศน์จะนำค่านิยมต่างๆผ่านกระบวนการทางความคิดของเด็ก เด็กก็จะรับเข้ามาตีความออกเป็นทัศนคติว่าชอบหรือไม่ และนำมาหาแนวร่วมจากกลุ่ม โดยการวิพากษ์วิจารณ์

อย่างไรก็ตาม กระบวนการถ่ายทอดค่านิยมดังกล่าวของเด็กชนบท อยู่นอกเหนืองานวิจัยฉบับนี้ จึงเป็นข้อคิดให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาต่อในเรื่องดังกล่าว